

בסימן נוסטאלגיה

אהרון גלעדי — אחד מוותיקי אמני ישראל — זה לא רק צייר ורשם מעולה, ולא רק דון קישוט הרב את ריכס של הציירים כנגד כל (או כמעט כל) בעלי הגלריות המקפחים אותם, לדעתו. אהרון גלעדי הוא גם הצייר היחיד המוכר לנו הכותב שירי כבוד ויוקר והערכה לאמנים אחרים. מחבר עשרות ומאות מיכתמים ואימרישפר בנושאי אמנות ובנושאים אחרים קרובים לליבו. שאותם הוא משבח בקטלוגים של תערוכותיו הרבות. אהרון גלעדי זה גם חתיכת היסטוריה ארצישראלית עד שכל המתעלם מן האיש כמוהו כמתעלם גם ממנה.

יליד 1907 (גומל או גומל, רוסיה הלבנה), לימודי אמנות, שלוש שנות מאסר בטיביר בעוון ציונות, עליה ארצה ב-1929, 20 שנה בקיבוץ אפקים, בעיקבותיהן שנים רבות של עבודה באירגון תערוכות נודדות ובעזרה לציירים עולים במחלקה לתרבות של ההסתדרות, עשרות תערוכות, קטלוגים, ספרים.

איש רחבי-גוף, מוצק, קשה-עורף, מזוקן, חידך שובב בעיניים, מהיר-חמה, נוח לרצות, צנוע, יודע את ערכו, מצייר אקוורלים בגודל בולשימפול באוטובוסים, בשווקים, ברחובות ובבתי-קפה, מצייר כרים גדולים צפופים ודחוסים בדמויות אדם (זה הכל מפני שאני בא ממישפחה גדולה, אצלנו הסתובבו תמיד עשרות אנשים בבית, עכשיו הם מסתובבים בצירים שלי). בדיבור: גלעדי, לשעבר גולדף.

הפעם החליט להציג מחדש רישומים שרשם בשנת 1957 לאורך קו הנפט שנבנה אז במבארשבע עד אילת. הרישומים הופיעו לראשונה כאלבום שלו בשם בנגב — קווי רישום לאורך קו הנפט, ובו הקרמות מאת דויד בן-גוריון והסופר והמבקר ד"ר פרידמן. בהזמנה לתערוכה וגלריה טובה אוסמן, רחוב בדיהודה 100, תל-אביב) כתב: נוסטאלגיה — שמיכה המחממת אגלה בקור העכשווי.

ביקשנו ממנו שיעלה בשבילנו — ברוח נוסטאלגית, כמובן — מיקצת מהירוריו סביב הרישומים החישיים הישנים (להם הוסיף עתה כיתמי צבע).

נ"ב: השבוע נודע כי אהרון גלעדי הוא חתן פרס ההסתדרות לציור השנה (חבר השופטים: אביגור טמסקי, יו"ר; לאה ניקל ור"ר גילה בלס). תגובתו של החתן: "האם גם אני אוזמן לטקס?"

ד' חדש

בנגב

בזמנו התגייסתי לצייר פועלים עובדים לאורך קו הנפט מאילת עד בארשבע. זה היה לפני כשלושים שנה. עכשיו, כאשר אני מסתכל ברישומים האלה, מפליא אותי מניין היה לי הכוח לקחת על עצמי משימה כזאת. אני זוכר כמה קשה היה לצייר בחום הלהות של הקיץ בנגב. ציירתי בלי מחסה, כסביבה סלעית או חולית. בעצם אפשר היה לצייר רק בשעות המוקדמות

בא אליי ובידיו המבוא הכתוב. אני הבינתי מתוך זה שהדברים על הנגב כאילו היו כתובים כבר בנפשו של בן-גוריון. הייתי כליכך נרגש עד שרצתי, ממש רצתי, כל הדרך לבית-הדפוס כדי למסור להם מה שכתב ראשיהממשלה. חזרתי הביתה מאושר. שני בניי התנפלו עליי וביקשו את כתבי-היד. אמרתי להם לתומי: מסרתי אותו לסדר, אבקש שיחזיר לי אותו. כשחזרתי לבית-הדפוס, קיבלתי את הסדר — אבל כתביהיד נעלם ואיננו.

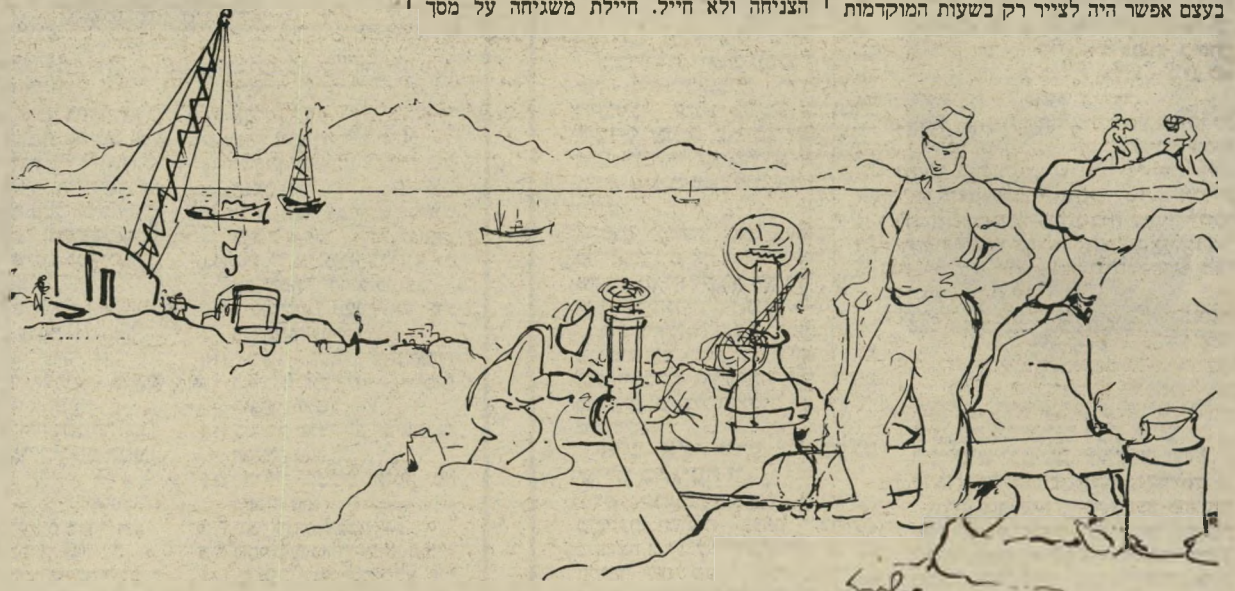
רשלנות כזאת אופיינית לי. פעם, בהיותי בפאריס, היה נהוג להגביל את שהותם של זרים בעיר. ולי חשוב היה אז להישאר בעיר עוד כמה חודשים כדי לערוך שם תערוכה.

בפאריס לא היה לי נחמיה ארגוב אבל היה לי ידיד אחר: פסל החיות הגדול קונסטאן. הוא הזמין את הסופר והמבקר ז'אן קאסו, מי שהיה שר החינוך בממשלת צרפת ומנהל המוסיאון לאמנות מודרנית, לבקר באטלייה שלי. קאסו כתב אחרי הביקור, שלא רק לי חשוב להישאר בפאריס עוד כמה חודשים כדי לערוך תערוכה. הדבר חשוב גם לפאריס עצמה...

מיכתבו של קאסו נמסר למישרה שטיפלה בזרים, ושם גם נשאר. גם ממנו אין לי העתק. ושוב אני חוזר למבוא של בן-גוריון. הסופר דן בן-אמוץ הוציא ספר, איך עושים מה. כחודשים לפני צאת סיפרו פירסם בכל העיתונים שהספר ייצא לאור עם מבוא מאת דויד בן-גוריון.

כיצד השיג את המבוא? הוא לקח את המבוא של בן-גוריון לסיפרי העתיק אותו בפתח סיפרו. כששאלתי אותו על כך ענה לי: מה אתה חושב, גלעדי, רק לך יכתוב בן-גוריון מבוא לספר? אינני נוטר לו על כך. השיקול שלו היה, כנראה, מסחרי. אשר לי — על יחסי לבן-גוריון אכתוב אולי בפעם אחרת. ולוא רק לזיכרו החלטתי להציג שוב, בשנת המאה להולדתו, את ספר הרישומים על הנחת ציבורי-הנפט לאילת.

א' גלעדי

חוף אילת' מתוך 'בנגב. קווי-רישום לאורך קו הנפט' של חתן-הפרס אהרון גלעדי

תרבות

מוספים סיפורתיים

השבוע בידיעות אחרונות נפתחה מעט קופסה שחורה זו של עמוס עוז, דרכה ניתן להביט פנימה, אל פצעי-העבר, אל אותה מכה המוסיפה להיות מונחתת, אל אותו פצע שאיננו חדל. אבל כל צירה היא, בעצם, קופסה שחורה בפני עצמה (אף שלעיתים ציבעה לבן) הנפתחת כדי סדק, בצורה זו או אחרת, לפעמים מגלה טפח ולעיתים מכסה טפחיים. ואומנם, אחרי ספריה-שירים תהום קורא שפורסם בשנת 1976 מופיע השבוע, לא בלי קבלת פנים בנחת, הספר אהבה אמיתית של דליה רביקוביץ, משוררת אשר כל שנרשש ונרקם כלפיה, במרוצת שלושת העשורים האחרונים, על-ידי קוראי-השירה בארץ היא בגדר אהבת-אמת. אהבה קבועה ובלתי משתנית, תופעה שאין נדיר ממנה בהיכלי-הסיפורת. אין ספק כי עם הופעת סיפרה נפתחת אצלנו, ובצורה מוכרעת ביותר, מי שכבר מרחפת בחלליה-האוויר ואף נתכנתה בשם "עונת המשוררים". שכן סיפרי-שירה רבים עומדים לראות אור בשבועות הקרובים; רבים מהם מצויים במצב של "חמש

המכ"ם מפני התקפה פתאומית ולא חייל, סלים מוסק-הכרמל הם ככדים, וללדת דורש מאמץ מה.

במיוחד אני אוהב לצייר נוף אנושי באוטובוסים גרוש. אני עומד בתוך האוטובוס ומצייר בציבעי

אבל נחזור לנושא התערוכה. הציורים שציירתי הופיעו כאלבום די צנוע, עם מבוא של ראשיהממשלה דויד בן-גוריון. דבריו של בן-גוריון הם האהובים עליי ביותר מבי כל הדברים שנכתבו איפעם בקשר עם יצירתי. הם שופעים אהבה לנגב. הם גם נתנו בי כוח.

איך העזתי לפנות לבן-גוריון? ובכן, גם רעייתי רבורה קצת צחקה מתוך פיקפוק, כשאמרתי לה: במי אני רוצה שיתכונן את ההקדמה לספר. ואם לומר את האמת, לולא ידידי נחמיה ארגוב ז"ל, שלישי הצבאי של בן-גוריון, ייתכן מאוד שמיש' אלתי לא היתה מתגשמת.

את ארגוב הכרתי מלפני הרבה, הרבה שנים. היו ימים ששנינו היינו קוטפים ביחד עגבניות בשדות קיבוץ אפקים. כאשר באתי למישרד הביטחון, ביקשתי להודיע שאני מבקש להיכנס ללישכתו. הוא לא חיכה עז שאעלה, כי אם ירד אליי בעצמו. אמרתי לו מה בקשתי, והוא נכנס לחדרו של בן-גוריון. לא עברו עשר דקות והוא

של הבוקר, משעה 5 ועד 9 בבוקר. אחר-כך היה החום הבלתי-נסבל מגרש אותי להסתתר מתחת לאיזה ג'יפ או בתוך טנדר. שם הייתי מחכה עד שעת-הצרייה. הייתי חוזר למחנה-העבודה כי אוטו שהיה מביא לפועלים את ארוחת-הצהריים. מאוחר בערב הייתי חוזר לרישומים שעשיתי

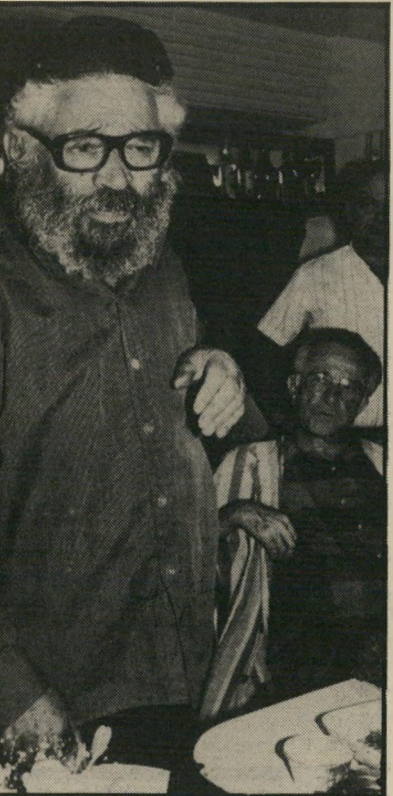
בבוקר ונותן להם דמות סופית. תמיד הרגשתי רגש-הודות עם פועלים ועובדים. עשרים שנה עברתי אני עצמי בבניין כטייה. גם בהיותי חבר קיבוץ אפקים עברתי עבודה גופנית. אולי משום כך עובר נושא העכר דה לאורך כל היצירה שלי. לפני שנה ערכתי תערוכה שנועדה להיות מחווה לאדם העובד ולעבודתו. התערוכה נשארה כלי הד. יכול להיות שהעבודה שוב אינה נושא פופולארי בימינו.

במיוחד היה לי תמיד יחס לטייחים. כאשר ביקרתי בפאריס ובאמסטרדם הייתי הולך לאתר בניין כדי לראות אותם בעבודתם. אני מודה על האמת: התעניינתי בעבודתם לא פחות מאשר ביצירות רמברנדט. שאותן ראיתי במוסיאונים של בירות העולם.

לפחות דבר אחד אפשר להגיד על טיחיי הבניין: הם אינם מטייחים את הסדקים והפגמים בחיננו. הם כסך-הכל מטייחים מיבנים ובנייני מגורים.

אצבעות פתיחה" והיולדותם היא שאלה של ימים. על כן אך רעוע הוא כי רעוע בעונה זו, ולא באחרת. יבחר נתן יונתן בשבועון חותם (על המשמר) לשוחח עם אסירים מהקמפוס של כלא איילון על ענייני שירה ופילוסופיה, לא לפני שניגלה לעיניו כי אף שם מצוי אייךיו גבוה וגם שם משוטטת אינטליגנציה טיבעית, גולמית, לא מעוברת, אך חזקה וחריפה. החגיגה, אם כן, רק מתחילה.

השבוע גם מכה על חטא מבקר השירה גיורא לשם (מעריב), בהאשימו את שאר המבקרים, ובכלל זה הוא עצמו כמובן, במחל, בהולכת שולל ובמעשה זיוף. לשם קובע כי "מכל בחינה מעשית שהיא, אין אצלנו כיום ביקורת שירה, ואיש הישר בעיניו יעשה. וראוי לקורא התמים להיזהר מפני מה שקרוי במקומותינו ביקורת,

גלעדי (מימין: יעקב אורלנד)

שכן זו משרכת דרכיה ומשקרת עיניה לשקר בעזות מצח: אלמוני נביא בעירו, פלמוני הוא הגדול השבוע... על כן נתרבו באחרונה כתבנים של שירים, קופצי כראש, שיד להם ביחסי-ציבור ובמדור-כילות. על כן נרחקו לצדדים משוררים נקיי ניב...

מן הראוי להעיר באוזניו של מר גיורא לשם, בהודמנות זאת, כי נקיון ניב, ויהא מן הסוג המשובח ביותר, עדיין איננו מטה קסמים ההופך חיש-קל טקסט מנוקד לשירה חשובה ובעלת משמעות, שהרי גם שיריו של מר לשם עצמו הינם נקיי ניב, מטופחי היגר וממורקי לשון, זאת לא יכחיש איש, ובכל זאת הם שירים רדודים ומשוללי חשיבות סיפורתית. פרט לכך ידועים היטב יחסי-הציבור המרוכזים שהוא עצמו ניהל (ועדיין מנהל) כדי לקדם אינטרסים שונים ומגוונים שלו, ביניהם, הרצון להיבחר כעורך מאגזינים, להיבחר כחבר בוועדות סיפורתיות למיניהן, לקדם את סיפרי-שיריו, לזכות בפרסים ועוד ועוד. לכן, בהיותו מראשי הפועלים מאחורי הקלעים של אגודת-הסופרים, עסקן סיפורת ממולח, מתמיהה העובדה כי דווקא הוא ניצב עתה בראש חוצות ומתריס כנגד גישה שיקרית ומזוייפת של הביקורת המוספית שהוא מראשי כתביה.

כאילו כדי להשיב על דברים אלה, מגלה מר נחמיה רפפורט במעריב כי הקריאה עבורו היא "כמו לנשום אוויר, לאכול, לעשות צרכים, לשכב עם אשה..." כלומר, היא פונקציה הכרחית לקיום אשר, ככל הנראה, איננה נזקקת לשרותיהם הטור בים והגרועים של מר לשם וחבריו. יש להניח שאת אלפיים וחמש מאות סיפרי-השירה העברית המנוחים על מרפי ספרייתו הפרטית (מספר מפתיע כשלעצמו) רכש מר רפפורט תוך הזירות אינטליגנטיבית "מפני מה שקרוי במקומותינו ביקורת" הרבה לפני שהמבקר-העסקן טרח להכות על חטאיו ולהודות בכך בפומבי.

שמעון צמרת